Lausunto

Työ- ja elinkeinoministeriö
Energiaosasto
Teollisuusneuvos Juhani Tirkkonen

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA 24.09.2021

Asia: E 97/2021 vp (Valtioneuvoston selvitys: 55 valmiuspaketti tiedonanto – Valmiina 55:n: Vuoden 2030 ilmastotavoitteesta totta matkalla kohti ilmastoneutraaliutta), kirjallinen lausunto

Tausta

Euroopan komissio antoi 14 päivänä heinäkuuta 2021 niin kutsutun 55-valmiuspaketin (jäljempänä myös valmiuspaketti), jonka ehdotuksilla toimeenpannaan EU:n ilmastolailla asetetut velvoitteet vähentää EU:n nettokasvihuonekaasupäästöjä vähintään 55 %:lla vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä sekä saavuttaa ilmastoneutraalius EU-tasolla vuoteen 2050 mennessä.

Valmiuspakettiin sisältyy yhteensä 12 lainsäädäntöehdotusta, joista kahdeksan on olemassa olevien säädösten muutoksia ja neljä uusia ehdotuksia. Lisäksi 55- valmiuspakettiin sisältyy komission tiedonanto: Valmiina 55:een: Vuoden 2030 ilmastotavoitteesta totta matkalla kohti ilmastoneutraaliutta (COM(2021) 550 final). Tiedonannossa komissio esittelee valmiuspaketin keskeiset elementit. Valmiuspaketin osana esitetyistä lainsäädäntöehdotuksista laaditaan erilliset U-kirjelmät. Työ- ja elinkeinoministeriön tämän lausunnon yhteydessä esille nostamia uusiutuvan energian direktiivin kysymyksiä tullaan siinä yhteydessä käsittelemään tarkemmin.

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemykset

EU:n valmiuspaketti tulee monelta osin vaikuttamaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan erityisesti teollisuuden kilpailukykyvaikutusten kautta. Tältä pohjalta työ- ja elinkeinoministeriö haluaa nostaa esille muutamia yleisiä huomioita sekä muutamia erityiskysymyksiä koskien uusiutuvan energian direktiiviä.

Yleiset huomiot

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastosopimukseen. Tämän sitoumuksen toteutumiseksi työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että 55-valmiuspaketista käytävien neuvottelujen lopputuloksena kokonaisuudessaan saavutetaan vuodelle 2030 asetettu vähintään 55% ilmastotavoite, joka voidaan myös ylittää. 55-valmiuspaketti ohjaa EU:n siirtymää kohti ilmastoneutraalia taloutta. Siirtymä tulee toteuttaa sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävällä, vaikuttavalla ja kustannustehokkaalla tavalla huomioiden luontokadon ehkäisyyn, digitalisaatioon sekä siirtymän oikeudenmukaisuuteen liittyvät näkökohdat. 55-valmiuspaketti on kattavin komission esittämä ilmasto- ja energia-alan lainsäädäntökokonaisuus. Valmiuspaketilla pyritään luomaan EU:lle valmiudet toteuttaa perustavanlaatuinen muutos, jota tarvitaan kaikkialla taloudessa, yhteiskunnassa ja teollisuudessa.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan ehdotuksia tulee arvioida kansallisen ja eurooppalaisen kokonaisedun näkökulmasta. Ilmastovaikutusten lisäksi ehdotusten tulee monipuolisesti huomioida vaikutukset muun muassa kilpailukykyyn, valtion tulokertymään ja Suomen maksuihin EU:lle. Lisäksi on tärkeää systemaattisesti arvioida päätösten vaikutuksia kansalaisten hyvinvointiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö muistuttaa, että valmiuspaketin ehdotuksilla on lukuisia ristikkäisvaikutuksia, joiden kokonaisvaikutusta tulee arvioida huolellisesti. Päällekkäistä säätelyä tulisi välttää, eikä teollisuuden ja liike-elämän toiminnanharjoittajille tulisi asettaa liiallisia hallinnollisia rasitteita. EU:n päästökauppa on päästöjä vähentävänä kustannustehokkaana ohjauskeinona osoittanut tehokkuutensa. Tulevat ratkaisut eivät saa vaarantaa tämän keskeisen ohjauskeinon tehokasta toimintaa myöskään jatkossa.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että päästökaupan vauhdittama vihreä siirtymä tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia eurooppalaiselle teollisuudelle, sillä voidaan olettaa, että maailma seuraa EU:n johtoasemaa puhtaiden uusien teknologioiden ja tuotteiden markkinoiden kehittämisessä. EU:n teollisuus on valmis investoimaan, mutta se tarvitsee ennustettavuutta ja johdonmukaista sääntelykehystä, infrastruktuurin käyttömahdollisuuksia ja innovoinnin tukemista. Tässä yhteydessä on luotava suomalaisen teollisuuden toimintaympäristö sellaiseksi, että sillä on mahdollisuus kasvattaa hiilikädenjälkeään ja osallistua kasvavalla panoksella päästöjen vähentämiseen myös Suomen rajojen ulkopuolella.

Valmiuspaketti tuo myös hallinnolle runsaasti uusia tehtäviä mm. ministeriöihin ja sen alaisiin virastoihin. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan uusien tehtävien edellyttämät resurssit tulee arvioida kattavasti ja turvata niiden riittävyys ajoissa tehokkaan toimeenpanon varmistamiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että neuvottelujen jälkeiselle toimeenpanolle jätetään riittävästi aikaa.

Näkemyksiä uusiutuvan energian direktiiviin

Uusiutuvan energian direktiivin osalta, tavoitteena on päivittää -direktiivi vastaamaan uutta 55 %:n päästövähennystavoitetta sekä huomioida EU:n uudet strategiat. Keskeisimmät muutokset liittyvät uusiutuvan energian tavoitteisiin, kestävyyskriteereihin sekä liikenne- ja lämpösektorin toimiin. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että direktiiviä on avattu tarpeettoman laajasti. Merkittävät ja äkilliset muutokset lainsäädäntöön heikentävät yritysten luottamusta pitkäjänteiseen ja ennakoitavaan energiapolitiikkaan ja vähentävät siten investointihalukkuutta. Ehdotuksessa ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota sääntelyyn liittyvään epävarmuuteen ja direktiivin tiheän päivittämisen vaikutuksiin. Lisäksi hallinnollisia vaikutuksia on arvioitu puutteellisesti. Huolena on, että sääntelyn yksityiskohtaisuus lisää riskiä, että sääntely vanhenee ennenaikaisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että edellä kuvatut ongelmat liittyvät kaikkeen uusiutuvan energian edistämiseen, mutta etenkin bioenergiaan ja sitä koskeviin kestävyyskriteereihin. Kestävyyskriteerien soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan vähintään 5 MW laitoksia ja päästövähennysvaatimukset laajennettaisiin koskemaan uusien laitosten sijasta kaikkia bioenergialaitoksia. Tietyiltä ns. no-go alueilta tulevat biomassaerät eivät jatkossa olisi kestäviä ja alkuperäisen direktiivin ns. hakkuukriteeri tiukentuisi uusilla hakkuita, monimuotoisuutta ja maaperän laatua koskevilla kirjauksilla. Lisäksi ainespuun sekä kantojen ja juurakoiden energiakäytön sekä bioenergialauhdetuotannon

(sähkö) tukeminen kiellettäisiin. Lisäksi olisi varmistettava, että bioenergiatuotannon haitalliset markkina- ja monimuotoisuusvaikutuksia minimoidaan. Esimerkiksi metsäbiomassan kaskadikäyttö tulee ottaa huomioon metsäbiomassan energiakäytössä.